

Naslov članka/Article:

Travnik in zeliščni vrt kot motivacijski učni prostor

Meadow and Herb Garden as Stimulating Learning Environments

Avtor/Author:

Mihaela Kukovec

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Razredni pouk, št. 2-3/2024, letnik 26

ISSN 1408-7820

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2024

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/razredni-pouk/>

Slika: Spoznavanje zelišč na šolskem vrtu
Foto: Mihaela Kukovec, 2023

 Mihaela Kukovec,
Osnovna šola Ljudski vrt
Ptuj

Travnik in zeliščni vrt kot motivacijski učni prostor

Meadow and Herb Garden as Stimulating Learning Environments

IZVLEČEK: V prispevku je predstavljena izvenšolska aktivnost v okviru podaljšanega bivanja, ki je del vsakdana večine otrok na razredni stopnji. Ker vse bolj poudarjamo gibanje in učenje v naravi, smo načrtovali, da z oddelkom podaljšanega bivanja izvedemo dejavnosti na bližnjem travniku, kjer smo učenci spoznavali in nabirali travniške rastline. Učenci so se seznanili še z zelišči, ki so jih nabrali v okolici šole in na šolskem vrtičku, ki je tudi naša učilnica na prostem. Seznanili so se s herbarijem in spoznali pripravo rastlin za izdelavo herbarija. V učilnici na prostem so pripravili rastline za sušenje in jih kasneje po navodilih oblikovali v osebni herbarij. Zelišča, ki smo jih nabrali v zeliščnem vrtu in v okolici šole, smo uporabili in z njimi

pripravili napitke in čaje. Dejavnosti so bile usmerjene v trajnostni razvoj in uporabnost doma izdelanih pripravkov za zdrav način življenja.

Ključne besede: učenje na prostem, herbarij, travniške rastline, zelišča, zdravilne rastline

Abstract This paper looks at extracurricular activities during after-school care, which is standard for most primary school children. As we now place increased emphasis on exercise and nature-based learning, we conducted these activities with an after-school playgroup in the nearby meadow, where pupils would learn about and find meadow flora. They received information about herbs they had collected around the school and in the school garden, which also serves as an outdoor classroom. They learnt about herbaria and how to prepare plants for them. During the activity, each pupil prepared the plants for drying before creating a herbarium according to the instructions. We made beverages and teas using herbs in our herb garden and around the school. The activities centred on sustainability and the applicability of homemade compounds for a healthy lifestyle.

Keywords: outdoor education, herbarium, meadow plants, herbs, medicinal plants

Pouk na prostem

Pouk na prostem je najpogostejše izveden na zunanjih površinah v bližini vzgojnih zavodov, kar predstavlja za učence dodatno motivacijo. Narava je otrokova najboljša učiteljica, saj tako pridobijo neposredne izkušnje in spoznanja. Izkušnje, ki jih učenci pridobijo v naravi, so lahko dobra iztočnica za dejavnosti, ki se nato odvijajo v učilnici.

Najpogostejše se izvaja kot samostojno učenje, kjer učenci odkrivajo ali doživljajo vsebino ali kot vodena dejavnost. Pri vodeni dejavnosti učitelj poda navodila za delo, ki ga učenci izvajajo na prostem. Pouk na prostem lahko izvajamo pri vseh predmetih, ne samo naravoslovnih (Novak idr., 2022).

Pouk na prostem je pouk zunaj učilnice in lahko poteka na najrazličnejših lokacijah, in sicer v okolici šole ali v parkih, v naravi ali v mestih, na kmetijah, narodnih parkih, na ulicah ali v ustanovah, ki se ukvarjajo s poukom na prostem, kot so centri šolskih in občolskih dejavnosti (CŠOD), gozdne šole itn. (Skribe Dimec, 2013).

Skozi čas se je poimenovanje pouka na prostem spreminjalo. V različnih literaturah lahko za podobne

Narava je otrokova najboljša učiteljica, saj tako pridobijo neposredne izkušnje in spoznanja. Izkušnje, ki jih učenci pridobijo v naravi, so lahko dobra iztočnica za dejavnosti, ki se nato odvijajo v učilnici.

dejavnosti zasledimo poimenovanja izkušnjska pedagogika, pouk zunaj učilnice, pustolovski pouk, okoljska vzgoja na prostem, lokacijska pedagogika, učenje v naravi, o naravi in za naravo (Novak idr., 2022).

Obstajajo tudi študije, ki navajajo pozitivne učinke pouka na prostem, saj poudarjajo, da se učencem se izboljša fizično in mentalno zdravje, poveča se motivacija, navdušenje, samozavest in manj je težav z motnjami pozornosti. Z drugačnim načinom učenja učenci lahko izboljšajo vedenje v razredu (timsko delo, povezanost skupine itd.), izurijo se ročne spretnosti, koordinacija, ravnotežje ... Tako z učenjem na prostem učenci izboljšajo učne dosežke in socialni razvoj (Skribe Dimec, 2013).

Načrtovanje pouka na prostem

Pouk na prostem je potekal v tretjem razredu, pri katerem je sodelovalo osemnajst učencev. Dejavnosti so potekale v času usmerjenega prostega časa v daljšem časovnem obdobju, in sicer skupaj dva tedna, saj smo morali počakati, da so se travniške rastline posušile. Ker je pomembno, da so učenci pri pouku na prostem v stiku z naravo, smo skrbno načrtovali cilje, ki bi jih lahko uresničili z lastnimi dejavnostmi. Oblikovali smo načrt dejavnosti pred, med in po pouku na prostem. Pred izvedbo pouka na prostem smo preverili lokacijo in preverili varnost ter dostopnost. Da smo lahko travnik uporabili v učne namene, smo za dovoljenje prosili lastnika zemljišča.

Zastavili smo si cilje, ki so bili vezani na izdelovanje herbarija, spoznavanje travniških rastlin in spoznavanje ter uporabo zelišč.

Učenci

- Se seznanijo s herbarijem.
- Razvijajo pozitiven odnos do narave.
- Spoznavajo travniške rastline s pomočjo slikovnega ključa.
- Seznanijo se s pravilnim sušenjem rastlin.
- Seznanijo se z izdelavo herbarija.

Slika 2: Priprava travniških rastlin za sušenje

Slika 3: Pomoč pri pripravi travniških rastlin za sušenje

- Spoznajo pomen samooskrbe.
- Spoznajo različna zelišča, ki jih najdejo na vrtu, v okolici šole in doma.
- Razumejo uporabo zelišč za lastno pridelavo.
- Uporabijo zelišča v prehrani.
- Samostojno prepoznajo in poimenujejo zelišča.
- Sodelujejo v skupini.
- Sooblikujejo razstavo zelišč in herbarija.
- Analizirajo dejavnosti.

Za pouk na prostem smo izbrali sončen dan, saj deževni dnevi in jutra niso primerni za nabiranje rastlin. Dejavnost smo pričeli v učilnici, kjer smo učence seznanili z delom in potekom. Pred dejavnostjo smo si v razredu ogledali že izdelan osebni herbarij in preproste slikovne in določevalne ključe. Učenci so spoznali, da je herbarij zbirka suhih rastlin (Tarman, 1988).

Pripravljene smo imeli plastične kadice s pincetami in lupami za opazovanje rastlin.

Na bližnji travnik smo se odpravili brez spremstva drugega učitelja, saj travnik leži v neposredni bližini šole. Pred tem smo otrokom podali navodila za nabiranje travniških rastlin ter se pogovorili

in preverili njihovo predznanje o prepoznavanju travniških rastlin. Učence smo seznanili s pomenom izdelave herbarija in z uporabo slikovnih ključev. Otroke smo opozorili, da ne hodimo po celem travniku, ampak samo po robu in do rastline, ki jo želimo nabrati, saj bi drugače potacali velik del travnika. Uvodoma je delo potekalo frontalno, saj je bilo učence treba opozoriti na določen način opazovanja in nabiranja rastlin. Kasneje so v vnaprej določenih skupinah samostojno odkrivali in prepoznavali travniške rastline. Pomagali so si s slikovnim materialom in medsebojnim sodelovanjem.

Otroke smo opozorili, da ne hodimo po celem travniku, ampak samo po robu in do rastline, ki jo želimo nabrati, saj bi drugače potacali velik del travnika.

Slika 4: Izdelava herbarija

Ko so učenci nabrali svojo zbirko rastlin za herbarij, smo se odpravili na šolsko dvorišče, kjer smo rastline pravilno pripravili za sušenje. Učence smo opozorili, da morajo očiščene rastline skrbno razporediti na časopisni papir in dati sušiti. Učenci so na rob časopisa napisali datum, ime rastline in kraj nabiranja. Časopis

so primerno obtežili in pustili, da se rastline posušile. Med sušenjem smo večkrat preverili, ali se dobro sušijo. Učenci so bili pri tej dejavnosti zelo aktivno vključeni, veliko je bilo tudi medsebojne pomoči in sodelovanja.

Izdelava herbarija in priprava razstave

Pripomočki: slikovni in določevalni ključi, risalni listi, lepilo, beli listki, pisalo

Za izdelovanje herbarija se je en del odvijal na šolskem dvorišču, drugi del smo izvedli v učilnici. V prvem delu so učenci zbrali ves posušeni material in pred tem pripravili slikovne in določevalne ključe. Preverili so pravilnost poimenovanja rastlin ter si pri tem pomagali z določevalnimi ključi. Med seboj so si pomagali ali pa jim je pri določanju pomagal učitelj. Ko so učenci travniške rastline pravilno poimenovali, so v učilnici pričeli z izdelovanjem herbarijske mape, nato so rastline natančno in pazljivo namestili na bel list papirja ter jih skrbno prilepili. Na rob lista so zapisali ime rastline, kraj najdišča in datum.

Ko so učenci pripravili svoje herbarijske liste, smo jih uporabili za razstavo, ki je krasila hodnik šole. Tako so si nabrane travniške rastline ogledali tudi drugi učenci šole.

Slovenci že stoletja uporabljamo zeliščne rastline, ki rastejo na naših tleh, in so tesno povezane z našo zdravstveno kulturo.

Spoznamo zelišča in zdravilne rastline na šolskem vrtu

Za namene spoznavanja zelišč smo se z učenci podaljšane bivanja odpravili na šolski vrt, kjer imamo veliko zelišč in zdravilnih rastlin. Pred tem smo preverili predznanje učencev o zeliščih. Spoznali so, da so zdravilne rastline tiste rastline, ki se v medicini uporabljajo za zdravljenje in da so kot najstarejša oblika zdravljenja še vedno glavna pomoč pri poškodbah in boleznih veliko ljudem.

Učenci so na šolskem vrtu zelišča vonjali in se jih dotikali. Spoznali so meto, meliso, kamilico, akacijo, bezeg, rožmarin, timijan, pehtran, origano, peteršilj, sivko ... Slovenci že stoletja uporabljamo zeliščne rastline, ki rastejo na naših tleh, in so tesno povezane

Slika 5: Razstava herbarija

Slika 6: Prepoznavanje zelišč s prevezo za oči

z našo zdravstveno kulturo. Tradicionalno zdravilne rastline uporabljamo tako, da iz njih pripravimo zdravilne čaje, tinkture, sirupe (Galle Toplak, 2003).

Zdravilne rastline lahko uporabljamo sveže ali suhe za zdravilne napitke, za razstrupljanje telesa, za preprečevanje, zdravljenje ter lajšanje mnogih bolezni in težav. Zelo so cenjene tudi v kozmetiki, kjer najpogosteje srečamo kamilico, žajbelj, ožepke, sivko, rožmarin in poprovo meto ... (Galle Toplak, 2003).

Ko so zelišča spoznali, smo se pogovorili o njihovem pomenu ter o načinu priprave zelišč za krepitev zdravja in blaženje bolezni. Učenci so na bližnjem grmu nabrali bezgove cvetove, iz katerih smo pozneje pripravili bezgov sirup.

Na šolskem vrtu so nabrali nekaj zelišč. Zapomniti so si morali ime zelišča, način priprave in uporabe za krepitev zdravja.

Priprava zeliščnega koticčka

Po obisku zeliščnega vrtička in spoznavanju zelišč ter zdravilnih rastlin se je delo preselilo v učilnico, kjer smo z učenci izdelali napise za zeliščni koticček. Ko smo

Slika 7: Priprava zeliščnega koticčka

Slika 8: Zeliščni koticček v učilnici

pripravili razstavni prostor in razporedili zelišča, je vsak učenec prinesel zapis imena in ga položil pred zelišče. Učenci so si med seboj izmenjali informacije o pripravi in uporabi zelišč za zdravje.

Naslednji dan smo si v gospodinjski učilnici po receptu naših babic pripravili bezgov sirup. Za bezgov sirup smo uporabili 30 bezgovih cvetov, tri kilograme sladkorja, dve limoni in tri litre vode. Mešanico so učenci pustili nekaj dni počivati in jo le občasno premešali. Ko je bil sirup pripravljen za uživanje, smo ga s pomočjo lijaka, gaze in zajemalke nalili v steklenice in si ga postregli v popoldanskem varstvu.

Sklep

V okviru podaljšanega bivanja sem izbrala vsebino o travniških rastlinah, zeliščih in zdravilnih rastlinah, saj sem prepričana, da so učenci premalo deležni praktičnih spoznanj, vezanih na naravo. Glede na izkušnje opažam, da učenci zelo slabo poznajo in prepoznavajo rastlinske vrste tako travniških rastlin kot tudi zelišč.

Pri delu sem spoznala, da so bili učenci za tako obliko dela notranje motivirani in željni novih spoznanj. Presenečena sem bila, da so zelišča v veliki meri poznali, s prepoznavanjem travniških rastlin so imeli več težav. Način dela je učence dodatno povezal in spodbudil sodelovanje tistih, ki si običajno niso naklonjeni.

Učenci so pri refleksiji pripovedovali o svojih občutkih in izkušnjah, ki so jih pridobili pri učenju na prostem. Povedali so, da jim je bilo delo všeč in da so bili zelo sproščeni. Predlagali so, da bi na podoben način izvedli

Za bezgov sirup smo uporabili 30 bezgovih cvetov, tri kilograme sladkorja, dve limoni in tri litre vode.

še spoznavanje talnih živali ali žuželk. Učenci so bili med delom vidno umirjeni in izrazi na njihovih obrazih so povedali več kot tisoč besed. Kasneje so s ponosom kazali razstavo herbarija in zeliščnega kotička starejšim učencem, učiteljem in staršem.

Z dejavnostjo sem jih spodbudila in jih motivirala, da bodo znali bolje opazovati naravo in rastline, ki jih imajo v neposredni bližini svojega doma. To dejavnost bom izvajala v oddelku podaljšanega bivanja vsako leto.

Viri in literatura

Galle Toplak, K. (2003). *Zdravilne rastline na slovenskem*. Mladinska knjiga.

Novak, N., Dolgan, K., Vrščič, V., Podbornik, K., Bojc, J., Pihler, N. (2022). *Pouk na prostem*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Skribe Dimec, D. (2013). *Pouk na prostem*. Pedagoška fakulteta, Univerza v Ljubljani.

Tarman, D. (1988). *Herbarij*. Založba Borec.

